

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Yaşanan Sorunlara Yönelik Kullandıkları Çözüm Yolları ve Önerileri

Ayperi DİKİCİ SİĞİRTMAÇ¹, Gülsüm HOŞ²,
Burcu Sultan ABBAK³

ÖZ

Bu araştırmanın temel amacı; okul öncesi dönemde kaynaştırma eğitimi uygulamaları hakkında, okul öncesi öğretmenlerinin tutumlarının ve görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmış çalışmaların ve bu çalışma bulguları doğrultusunda öğretmenlerin yaşadıkları sorunların saptanmasıdır. Araştırmanın diğer bir amacı ise saptanan bu sorunlar karşısında öğretmenlerin kullandıkları çözüm yollarının ve önerilerinin belirlenmesidir. Adana ili örnekleminde sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunan 15 okul öncesi öğretmeni ile yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak, onların kaynaştırma sürecinde yaşamış olduğu sorunlar ve bu sorunlara ilişkin kullandıkları çözüm yolları ve çözüm önerileri belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Okul öncesi eğitim, kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimli çocuklar

Solution Methods and Suggestions of Preschool Teachers Towards Inclusive Education Problems

ABSTRACT

The main purpose of this study is to find out the researches have been conducted in Turkey on the attitudes of preschool teachers towards the inclusion of children with special educational needs in preschools and determine the problems gained from the results of these researches related with teachers attitudes about inclusion. Another aim of the study is to obtain and examine teachers' solutions and advices related with the problems in inclusive education. The study was carried out in Adana with 15 preschool teachers who have children with special needs in their classrooms. In this study semi-structured interview was used as data collection instrument.

Keywords: Preschool education, inclusive education, children with special needs

GİRİŞ

Çağdaş ve demokratik toplumlarda “eğitimde fırsat eşitliği” ilkesini benimsemiş önemli bir gelişmişlik göstergesidir. Bu bağlamda özel gereksinimli çocukların kendi gelişim düzeylerine uygun eğitim almaları ve bu haktan yararlanmaları koşulsuz kabul gören bir olgudur (Kırcaali-İftar, 1998).

---

¹ Yrd.Doç.Dr.,Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü Okulöncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı,Adana, ayperis@cu.edu.re

² Öğr.Gör.,Tunceli Üniversitesi Tunceli Meslekyüksekokulu, Çocuk Gelişimi Programı, Tunceli, yelizhos@hotmail.com

³ Uzman Öğretmen, Karataş Sirkenli İlköğretim Okulu, Adana, burcuabbak@hotmail.com

Her çocuk, bir diğerinden farklıdır. Bu farklılıklar genel olarak bedensel, bilişsel ve duyuşsal olarak gruplanabilir (Kırcaali-İftar, 1998). Bazı bireyler ise doğuştan veya sonradan olma belli bir engele sahiptirler. Bu bireylerin kendilerini bazı alanlarda geliştirmelerine yardımcı olunması gerekmektedir (Battal, 2007). Bu yardım eğitimsel bağlamda “kaynaştırma eğitimi” ile sağlanabilir. Kaynaştırma eğitimi ise kaynaştırmaya uygun olan özel gereksinimli çocukların, bireysel eğitim programları çerçevesinde, normal ve özel eğitim personelinin sorumluluğu altında, eğitimsel, sosyal ve zaman açısından normal yaşlıları ile bütünleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Balaban, Yılmaz ve Yıldızbaş, 2009). Kaynaştırma eğitiminin başarısı ve verimliliği eğitimin erken dönemde başlamasına bağlıdır. Özel gereksinimli çocukların erken çocukluk yıllarında eğitime başlaması en uygun dönem olarak kabul edilmekte ve bu dönem daha sonraki eğitim kademeleri için de temel oluşturmaktadır (Ersoy ve Avcı, 2001).

Ülkemizde kaynaştırma eğitimi, 1983 yılı 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yasasının 4. maddesi gereğince ilköğretimin her basamağında uygulanmaya başlanmıştır (Sargın ve Sünbül, 2002). Milli Eğitim Bakanlığı 2009 yılından itibaren zorunlu eğitimi altı yaşa indirerek okul öncesi döneme taşımayı amaçlamıştır (Cavkaytar ve Diken, 2005). Bu durum okul öncesi dönemdeki özel gereksinimi olan çocukların kaynaştırılması gerçeğini de ortaya çıkarmıştır.

Kaynaştırma eğitimi yalnızca özel gereksinimli bireylerin eğitiminde kullanılan bir eğitim modeli olarak değerlendirilmemelidir. Kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimli bireylerin ve normal gelişim gösteren çocukların eğitim ortamında olumlu tutumlar geliştirdikleri ve sosyal etkileşime girdikleri, pozitif tutumlar sergiledikleri, etkileşim ve öğrenme yönünden olumlu yönde etkilendikleri geniş kapsamlı bir eğitim uygulaması olarak algılanmalıdır (Balaban, Yılmaz ve Yıldızbaş, 2009). Bu eğitim uygulamalarının başarıya ulaşmasındaki en önemli unsurlardan biri ise öğretmendir. Öğretmenler kaynaştırma eğitimi uygulamalarında belirleyici bir role sahiptirler. Dolayısıyla öğretmenlerin sınıflarında kaynaştırma yapmaya istekli ve özel eğitime ihtiyacı olan çocuğa karşı kabul edici bir tutum içinde olmaları gerekmektedir (Ataman, 2003).

Türkiye’de Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Tutumları

Türkiye’de özel gereksinimli çocukların kaynaştırılmalarına ilişkin öğretmen görüş ve tutumları konusunda yapılan araştırmaların sonucunda ortaya çıkan sorunlar aşağıda özetlenerek sıralanmıştır:

- Bilgi faktörü, kaynaştırma çalışmalarında bir sorun olarak alan yazında yer almıştır. Araştırma bulguları, öğretmenlerin özel eğitime yönelik bilgi yetersizliği olduğunu göstermiştir (Özbaba, 2000; Varlıer, 2004; Altun ve Gülben, 2009; Balaban, Yılmaz ve Yıldızbaş, 2009; Gök, 2009).
- Öğretmenler kaynaştırma uygulamalarında fiziksel altyapının yetersizliğini sorun olarak belirtmişlerdir (Varlıer, 2004).

- Ağır fiziksel veya zihinsel engelli çocuklar ile çalışma konusunda öğretmenlerin bilgi yetersizliği içinde olduğu bulunmuştur. Engelin türü ve derecesi öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi sırasında zorluk yaşamalarına neden olabilmektedir (Sargın ve Sünbül, 2002; Gök, 2009).
- Yapılan araştırmalar sonucunda yaş faktörünün iki şekilde değerlendirildiği görülmüştür. Öğretmen yaşının genç olması (25-30) motivasyon faktörü göz önüne alındığında olumlu, mesleki tecrübe ve sorunlarla başa çıkma becerisi göz önüne alındığında ise olumsuz bir sonuç ortaya koymuştur. Öğretmenin 30 veya üstü bir yaşta olması ise tam tersi sonuçların ortaya çıktığını göstermiştir (Sargın ve Sünbül, 2002; Varlier, 2004; Çulhaoğlu-İmrak, 2009)
- Öğretmenlerin mesleğe olan ilgi ve sevgisi, özel gereksinimli çocukların eğitimine ilgi duyup duymamasını etkileyen bir diğer faktördür. Yapılan araştırmalar, öğretmenlik mesleğine ilişkin öğretmen tutumlarının özel gereksinimli çocuklarla birlikte olma ve onlara eğitim verme konusunda öğretmenleri etkileyen bir değişken olduğunu belirtmektedir (Sargın ve Sünbül, 2002).
- Sorun olarak ortaya çıkan bir diğer durum ise öğretmenlerin daha önceki mesleki deneyimleridir. Öğretmenin özel gereksinimli çocukların kaynaştırıldığı sınıflarda deneyiminin olması kaynaştırmada önemli bir faktördür (Çulhaoğlu-İmrak, 2009).
- Lisans eğitimi döneminde özel eğitime yönelik ders alma durumu, araştırma bulgularında öğretmen tutumunu etkileyen bir unsur olarak görülmektedir. Öğretmenlerin lisans eğitimi süresince edindikleri eğitimin süresi ve niteliğinin öğretmen tutumunu etkilediği yine araştırma bulguları arasındadır. Lisans eğitimi sürecinde alınan “uygulama” derslerinin yeterliliği veya verilen hizmet içi eğitimdeki “uygulama eğitiminin” yetersizliği (destek hizmet yetersizliği) öğretmenler tarafından belirtilen bir diğer sorundur (Özbaba, 2000).
- Öğretmenlerin belli engel türlerinin kaynaştırılmasına yönelik (görme ve ağır zihinsel engellilerin okul öncesi eğitim kurumlarında kaynaştırılmasının uygun olmadığı, diğer özel gereksinimli çocukların öğrenebildiği sürece kaynaştırma eğitime alınması görüşü) önyargıları olabilmektedir (Sargın ve Sünbül, 2002).
- Öğretmenler özel gereksinimli öğrenciler için ne tür destekleyici etkinliklere yer vermesi gerektiği (öz bakım becerileri, akademik, sosyal, duygusal, bilişsel alanlarını destekleyici etkinlikler) konusunda belirsizlik ve yetersizlik yaşamaktadırlar (Yavuz 2005; Altun ve Gülben, 2009).
- Özel eğitim uzmanlarıyla iletişim yetersizliği, yine karşılaşılan sorunlar arasında yer almaktadır. Kaynaştırmayla ilgili mevzuat bilgisindeki eksiklikler, öğretmenlerin sorunları arasında yer alan ve alan yazında belirtilen faktörler arasındadır. Hizmet içi eğitim seminerlerinin eksikliği, öğretmenler tarafından dile getirilen başka bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Kaya, 2005).

Türkiye’de okul öncesi dönemde özel gereksinimli çocukların kaynaştırılmalarına ilişkin öğretmen görüş ve tutumları konusunda yapılan araştırmalar, öğretmenlerin görüş ve tutumları konusunda bazı ipuçları verdiği kadar, Türkiye’de kaynaştırma kavramının nasıl algılandığı ve uygulandığı konusunda da önemli sonuçlar vermektedir (Eripek, 2004).

Yapılan çalışmalarla kaynaştırma eğitiminde yaşanan sorunlar ifade edilmiştir. Öğretmenlerin bu sorunların çözümünde izledikleri yolların neler olduğunun belirlenmesinin ve bu sorunların çözümünde daha farklı nelerin yapılabileceğinin alanda çalışan öğretmenler tarafından önerilmesinin kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşmasında büyük bir etken olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle bu araştırmada “Türkiye’de okul öncesi dönemde kaynaştırma eğitimi konusunda yapılan araştırmaların incelenerek bu alanda karşılaşılan sorunların belirlenmesi ve bu sorunlara yönelik öğretmenlerin kullandıkları çözüm yolları ve çözüm önerilerine ilişkin görüşlerinin alınması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Türkiye’de okul öncesi dönemde kaynaştırma eğitimi konusunda yapılan araştırmaların incelenerek bu alanda karşılaşılan sorunların belirlenmesi ve bu sorunlara yönelik öğretmenlerin kullandıkları çözüm yolları ve çözüm önerilerine ilişkin görüşlerinin alınmasıdır. Araştırmada, sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan öğretmenlerin alan yazında ortaya çıkan sorunlar karşısında ortaya koydukları çözüm önerilerini belirlemek üzere nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışmanın evrenini Adana İli merkez ilçelerinde bulunan ilköğretim okullarının anasınıfları ve bağımsız anaokullarında görev yapmakta olan, sınıfında kaynaştırma eğitimi uygulanan okul öncesi öğretmenleri oluşturmaktadır. Bu doğrultuda amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenen 15 okul öncesi öğretmeni ile çalışılmıştır. Öğretmenlerin meslek yılları 1 ile 10 yıl arasında değişiklik göstermektedir (öğretmenlerden Ö10, Ö7 bir; Ö6, Ö11, Ö14 iki; Ö2, Ö3 üç; Ö1, Ö12, Ö15 dört; Ö5, Ö8, Ö13 altı; Ö4 yedi; Ö9 dokuz yıllık mesleki deneyime sahiptir).

Veri Toplama Araçları

Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle, literatür incelemesi sonucu kaynaştırma eğitiminde karşılaşılan sorunlara yönelik belirli amaçlar doğrultusunda görüşme sorularının hazırlanması ve derinlemesine bilgi edinilmesi amaçlanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda dört soru bulunmaktadır. Sorular; öğretmen, çocuk, aile, personel ve fiziksel koşulları temel alan beş alt boyutu kapsamaktadır. Öğretmen faktörü altında üç temel cevaba ulaşılmaya

çalışılmıştır. Bunlar; öğretmenin özel eğitime ve kaynaştırma eğitimine ilişkin eğitim alıp almadığı (kurs, ders, hizmetiçi eğitim, vb.), etkili eğitim-öğretim stratejilerini kullanıp kullanmadığı ve Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) uygulaması yapıp yapmadığı konularını içermektedir. Çocuk faktöründe; özür türü, eğitim ortamları (kaynaştırma sınıfı, özel alt sınıf, özel eğitim merkezi), kaynaştırma eğitimine uygunluk ve normal çocukların tepkileri konuları bulunmaktadır. Personel faktöründe; okul personelinin kaynaştırmaya ilişkin bilgisi, okul personelinin öğretmene desteği ve desteğin niteliği konularına ilişkin bilgi alınmıştır. Aile faktöründe; ailenin kaynaştırma eğitiminden beklentisi, ev destekli eğitime katkısı, öğretmenle olan işbirliği ve normal gelişim gösteren ailelerin özel gereksinimli çocuğa sahip ailelere olan tavırları araştırılmıştır. Fiziksel ortam faktöründe ise etkili ve verimli fiziki ortam ve koşullar (sınıf, öğrenci sayısı, eğitim-öğretim malzemeleri, vb.) bulunup bulunmadığı bilgisine ulaşılmaya çalışılmıştır.

Verilerin Toplanması

Görüşme formları hazırlanırken formda yer alacak soruların araştırmanın genel amacına ve alt amaçlara paralel olmasına dikkat edilmiştir. Soru biçimleri alan yazın taramasıyla belirlendikten sonra alan uzmanlarına danışılarak geri bildirimleri alınmıştır. Araştırma sırasında yapılan görüşmeler iki araştırmacı tarafından birlikte yürütülmüştür. Görüşmeye ilk olarak öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi hakkındaki düşüncelerinin neler olduğu, kaynaştırma eğitiminde sorunlar yaşayıp yaşamadıkları ile başlamıştır. Öğretmenlere kaynaştırma eğitimine ilişkin öğretmen, çocuk, aile, personel ve fiziksel koşulları temel alan beş alt boyutta görüşme soruları sorulmuş, onların kullandıkları çözüm yolları ve önerileri alınmıştır. Bireysel görüşmeler çevresel uyaranların (gürültü, ses, vb.) izole edildiği bir okul odasında yapılmıştır. Öğretmenlerden izin alınarak ses kayıt cihazı kullanılmış ve görüşmeler kayıt altına alınmıştır.

Verilerin Analizi

Okul öncesi öğretmenleri ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler (öğretmenlerin çözüm ve önerileri) bilgisayar ortamında yazılmış ve içerik analizi yapılmıştır. Ham veriler ve analizleri her üç araştırmacı tarafından da incelenmiştir. Araştırma sorularından elde edilen nitel veriler, kendi içlerinde karşılaştırılarak benzer ve farklı görüşler belirlenmiş, sınıflandırmalar yapılarak kategoriler oluşturulmuştur. Veriler yazılırken öne sürülen çözüm ve öneriyi desteklemek amacı ile katılımcıların görüşme kayıtlarından elde edilen alıntılara yer verilmiştir. Alıntılarda öğretmenlerin gerçek adları kullanılmamış, Ö1, Ö2 şeklinde kodlamalar yapılmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Bu çalışmada, sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunan 15 okul öncesi öğretmeni ile görüşmeler yapılmıştır. Bu bireysel görüşmelerin neticesinde okul öncesi dönemde kaynaştırma eğitimine ilişkin yaşanan sorunlar karşısında öğretmenlerin kullandıkları çözüm yolları ve önerilerini içeren iki kategori ve

yedi tema ortaya çıkmıştır. Birinci kategori bilgi ihtiyacı başlığını taşımaktadır. Bu kategorinin altında aile ile iletişim, özel eğitim öğretmeni ile iletişim, hizmetiçi eğitim ve uzman desteği, uygulama ve internet desteği olmak üzere beş tema bulunmaktadır. İkinci kategori ise fiziksel donanımdır. Bu kategori ise materyal ihtiyacı ve sınıf büyüklüğü, sınıf mevcudu ve destek eleman ihtiyacı olmak üzere iki temadan oluşmaktadır.

Birinci Kategori: Bilgi İhtiyacı

Yapılan görüşmeler sonucunda öğretmenlerin büyük bir bölümünün kaynaştırma eğitimine karşı olumlu bir tutuma sahip oldukları fakat kaynaştırma eğitimi, özel eğitim ve engel türleri hakkında bilgi ihtiyacı içinde buldukları ortaya çıkmıştır. Araştırma bulguları, katılımcı öğretmenlerin bu ihtiyacı karşılamada ve sorunu önlemede aile ile iletişim, özel eğitim öğretmeni ile iletişim, hizmetiçi eğitim ve uzman desteği, uygulama ve internet desteği gibi yöntemleri önerdiklerini veya kullandıklarını göstermektedir. Aşağıda öğretmenlerin çözüm odaklı yöneldikleri ve önerdikleri bu kaynaklar açıklanmaktadır.

1.Tema: Aile ile İletişim

Araştırmaya katılan öğretmenlerin bilgi ihtiyacını karşılamaya çalıştıkları başlıca kaynağın aile olduğu saptanmıştır. Beş öğretmen (Ö15, Ö7, Ö6, Ö4, Ö2) bilgiye ilişkin ihtiyacını aile ile irtibata geçerek gidermeye çalıştıklarını belirtmiştir. Katılımcı öğretmenler, kaynaştırma öğrencisinin engeline ilişkin detaylı bilgiyi, çocukta ortaya çıkan davranış problemlerinin nedenlerini, çocuğun nelerden hoşlandığı veya hoşlanmadığını aileye sorarak öğrenmeye çalıştıklarını söylemişlerdir. Bu bilgilerin çocuk ile olan iletişimlerini güçlendirmede ve problem davranışlarla başa çıkmada yararlı olduğunu ifade etmişlerdir. Bu yöntemin sorunların aşılmasında bir çözüm sunduğunu belirtmişlerdir. Bu konudaki öğretmen görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“...aile ile sıkı bir ilişki kurmaya çalışıyorum ve ailenin desteğini almaya çalışıyorum, bilmediğim, başa çıkamadığım şeylerde aileden bilgi ve yardım alıyorum.” (Ö4).

“... anneye soruyorum; Kaan nelerden hoşlanır, onun için ne yapsam daha iyi hisseder”.(Ö6).

“Berke'nin Down sedromu hakkında aile ile konuştum. Anneden bilgi aldım. Bu çocuklar daha inatçı oluyorlar örneğin.” (Ö7).

Yukarıda da bahsedildiği üzere öğretmenlerin başlıca bilgi ihtiyacını karşılamaya çalıştıkları kaynak ailedir. Bu ihtiyaca ilişkin söylemiş oldukları çözümler aile odaklı olmuştur.

Ancak bazı öğretmenler kaynaştırma eğitiminde aile ile iletişim problemi yaşayabildiklerini belirtmişlerdir. Bazı ailelerin çocuğun problemi hakkında bilinçli olmaması ve aile katılımının yetersiz olması nedeni ile sıkıntıları

olduğunu dile getirmişlerdir. Bu durumu ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin ve eğitim durumunun etkilediğini belirtmişlerdir. Bunu şu ifadelerle açıklamışlardır:

“Aile ile iletişim yoktu. Aile bu konuda bilinçli değildi, ekonomik olarak durumları iyi değildi, tabii bu durumu zorlaştırıyor.” (Ö5).

“ ...aile ile sık görüşmüyoruz ailenin eğitim durumu çok iyi değil bu nedenle zaman zaman sorun yaşayabiliyoruz. Okul personeli olarak herkes yardımcı olmaya çalışıyor. Ama aile olmazsa eğitim yarım kalıyor.” (Ö4).

Öğretmenlerin aileler ile görüşmeler yaparak çocuklar hakkında bilgi alışverişi yapmaları çocukların eğitimine katkı sağlayabilir. Fakat sosyo-ekonomik düzeyin ve eğitim düzeyinin düşük olması yine bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda aile katılımı çalışmaları yapılarak ailelerin eğitimine önem verilmelidir. Çünkü kaynaştırma eğitimi ekip çalışmasını gerektirmektedir ve ekipte en aktif göreve sahip olanlardan biri de aile olmalıdır.

2.Tema: Özel Eğitim Öğretmeni ile İletişim

Araştırma sonuçları, katılımcı öğretmenlerin, kaynaştırma öğrencilerinin devam ettiği özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ile iletişime girerek özel eğitim öğretmeni ile görüşme olanağı bulamadıklarını göstermektedir. Öğretmenlerin bu konu hakkında yaşamış oldukları sorunlardan bazı alıntılar aşağıdaki gibidir:

“Özel eğitim öğretmeni ile hiç görüşmedik. Bu konuda yardım almadım. Tek başıma problemi çözmeye çalıştım.” (Ö1).

“Rehabilitasyon merkezleri yeterli takip yapmıyor, sağlıklı bir iletişim kurulamıyor.” (Ö5).

“Özel eğitim öğretmeni ile görüşmek isterdim çünkü benim bu alanda çok fazla bilgim yok. Ben defalarca görüşmek istedim ama olmadı. Keşke görüşseydik en azından daha uyumlu bir program olurdu.” (Ö7).

“Özel eğitim öğretmeni ile görüşmemiz olmadı. Bu bir sorun.”(Ö8).

Öğretmenlere yaşamış oldukları bu iletişim sorununu nasıl çözmeye çalıştıkları veya bu konuda ne önerebilecekleri sorulduğunda ise şu cevapları vermişlerdir:

“...Anne bana defterini getirdi, ben de internette ne yapabilirim diye araştırdım.”(Ö4).

“Özel eğitim öğretmeni ile görüşmedik. Aile aracılığıyla bilgi alıyorum.”(Ö2).

“...özel eğitimdeki hocası ile görüşmedim, aile ile haberleşiyorum, aile beni yönlendiriyor” (Ö9).

Katılımcıların vermiş olduğu cevaplardan, özel eğitim öğretmeni ile doğrudan bir iletişime geçemedikleri, bu iletişimin aile (anne) ile sağlanmaya çalışıldığı görülmüştür.

Bunun yanı sıra öğretmenlere kaynaştırma öğrencileri için BEP (Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı) hazırlayıp hazırlamadıklarına ilişkin soru sorulmuş öğretmenlerin hepsi hazırlamadıklarını söylemiştir. Buna gerekçe olarak ise özel eğitim ve BEP hazırlama hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuya ilişkin öğretmenlerin konuşmalarından bazı alıntılar şöyledir:

“BEP raporunu ben hazırlamadım, bu konuda benim bir bilgim yok. Ben kendim araştırdım çözüm bulmaya çalıştım.” (Ö8).

“BEP hazırlama konusunda yeterince bilgim yok. Bu konuda özel eğitim öğretmeninden destek almadım. Kendisi benimle irtibata geçmedi.” (Ö14).

Öğretmenlere BEP hazırlama konusunda yaşamış oldukları bu zorluğu veya sorunu nasıl çözmeye çalıştıkları sorulmuştur. Öğretmenlerin beş (Ö2, Ö4, Ö8, Ö9, Ö6) tanesi günlük plan uygulamalarını esnettiklerini, etkinliklerin çoğunu performans hızına göre ayarlamaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bunun dışında BEP hazırlamaya ilişkin bilgi kaynağı olarak interneti kullandıklarını ifade etmişlerdir (Ö2, Ö14).

Türkiye’de özel eğitim öğretmenleri ile diğer öğretmenler çoğu zaman işbirliği içinde çalışmamaktadır. Haider (2008) Pakistan’daki öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine karşı tutumlarını ve özel eğitim öğretmenleri ile sınıf öğretmenleri arasındaki işbirliğini belirlemek amacıyla 50 sınıf öğretmeni ve 50 özel eğitim öğretmeni ile çalışmıştır. Araştırmada öğretmenlerin tutumlarını ve aralarındaki işbirliğini belirleyebilmek için 3 ayrı anket kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara bakıldığında; öğretmenler genellikle kaynaştırma eğitime olumlu bakmakta ve bu uygulamanın çocukları sosyalleştirdiğini, negatif tutumlarını azalttığını belirtmişlerdir. Ayrıca özel eğitim öğretmenleri ile sınıf öğretmenlerinin aralarında olan işbirliğinin çok önemli olduğunu, uygulama konusunda bir rehberin bulunmasının süreci doğru yönlendirmede olumlu etkisi olduğunu dile getirmişlerdir. Ayrıca okul yönetiminin, öğretmenlerin ve uzmanların dolaylı ve doğrudan eğitime katılımları gerektiği vurgulanmıştır. Bu araştırmadan da görüldüğü üzere öğretmen işbirliği kaynaştırma eğitiminde büyük öneme sahiptir.

Rehberlik Araştırma Merkezleri kaynaştırma eğitime yönlendirdiği çocukların düzenli takibini yaparak, özel eğitim öğretmenleri ile okul öncesi öğretmenlerinin işbirliği içinde çalışmalarını sağlayarak bu çocukların eğitimine büyük katkıda bulunabilir. Fakat çocukların eğitiminin değerlendirilmesi ve takip edilmesi, öğretmenler arasında işbirliğinin sağlanması zorunlu olmadığı sürece kaynaştırma eğitiminde bu sorunun aşılmasının zor olduğu düşünülmektedir.

3.Tema: Hizmet içi Eğitim ve Uzman Desteği

Araştırma bulguları, öğretmenlerin bilgi ihtiyacını karşılamada önerdikleri bir diğer çözümün hizmet içi eğitim ve uzman desteği olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerden 3 tanesi (Ö1, Ö8, Ö5) sorunun çözümüne ilişkin olarak kendilerine özel eğitim hakkında bilgi verilmesi, seminerler düzenlenmesi ve uzman desteği almaları gerektiğini vurgulamışlardır.

“Kaynaştırma hakkında bizlere hizmet içi eğitim verilmeli, rehber öğretmen yardımcı olmalı, seminerler hazırlanmalı, bizi yönlendirmeleri gerekiyor” (Ö9).

Ö3 ise, *“Sınıf öğretmeni engel hakkında bilgilendirilmeli, yol gösterilmeli ve ona yardımcı olunmalı”*, şeklinde bir öneri ileri sürmüştür.

Öğretmen önerilerinden de anlaşıldığı üzere, öğretmenler dışarıdan bir yardıma ve bilgi kaynağına ihtiyaç duymaktadır. Mevcut bilgi yetersizliği için hizmet içi eğitim ve uzman desteği olması gerektiği öğretmenler tarafından çözüm önerisi olarak verilmiştir.

İstanbul’da kaynaştırma uygulanan bir devlet okulunda öğretmenlerle yapılan görüşmeden elde edilen bulgular yukarıdaki araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Öğretmenler sınıflarında kaynaştırma eğitimine ihtiyaç duyabilecek öğrencileri tespit etme yetisine sahip olmayı, ayrıca kaynaştırma öğrencilerini sınıf ortamına akademik ve sosyal olarak dahil edebilmek için gereken bilgi ve yöntemleri öğrenme ihtiyacı içinde olduklarını belirtmişlerdir (Sart, Ala, Yazlık ve Yılmaz, 2004).

Kaynaştırmanın şu anda bireysel eğitim programı, özel eğitim öğretmeni, rehberlik danışmanlık uzmanı, destek bilgilendirme hizmetleri, kaynak oda ve diğer gerekli malzeme desteği olmadan uygulanan haliyle, öğretmenler tek yapabildiklerinin kaynaştırma öğrencilerini sessiz tutup, sınıfın dikkatini dağıtmamalarını sağlamaya çalışmak olduğunu ifade etmişlerdir. Görüşülen öğretmenler kaynaştırma öğrencileriyle özel olarak ilgilenmenin diğer öğrencileri göz ardı etmek, ders yapamamak anlamına geleceğini ifade etmişlerdir. Bu görüşler Baykoç-Dönmez, Aslan ve Avcı (1997), tarafından Ankara’da sınıfında kaynaştırma uygulaması yapılan 91 normal sınıf öğretmeni ve sınıfında kaynaştırma yapılmayan 91 normal sınıf öğretmeni ve 40 özel eğitim okulu öğretmeni üzerinde yaptığı çalışma sonuçlarıyla paraleldir. Bu çalışmada kaynaştırma sınıf öğretmenlerinin %57.2’si kaynaştırma uygulamasındaki normal gelişim gösteren öğrencilerin başarılarının düşmeyeceğini ancak öğretimin yavaşlayacağını düşünmektedir.

Yurt dışında yapılan çalışmalarda da benzer sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir. Nonis (2006), okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili görüşlerini araştırmıştır. Araştırmaya 75 okul öncesi öğretmeni katılmıştır ve veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Öğretmenlere (a) özel gereksinimli çocukların kaynaştırılmasına karşı tutumlarının nasıl olduğu, (b)

profesyonel eğitimlerinin nasıl ve ne düzeyde olduğu (c) kaynaklar konusunda sorular sorulmuştur. Anketin çoğu “evet” veya “hayır” cevapları doğrultusunda hazırlanmış, bazı durumlarda ise açık uçlu sorular kullanılmıştır. Araştırma sonuçları öğretmenlerin pek çoğunun kaynaştırmayı olumlu karşıladığını göstermiştir. Ancak öğretmenlerin üzerinde durduğu konular; yetersiz profesyonel eğitim, özel eğitim bilgisi ve engelliler için devlet destek hizmetleri olmuştur.

Leatherman (2007) tarafından yapılan araştırma sonucuna göre; öğretmenler kaynaştırma eğitime karşı olumlu bir görüş içerisinde olduklarını belirtmişlerdir. Ancak aynı zamanda engelli çocukların özel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için eğitime ve atölye çalışmalarına ihtiyaçları olduğunu dile getirmişlerdir.

4.Tema: Uygulama

Yapılan görüşmeler sonucunda öğretmenlerin bir kısmının özel eğitime ilişkin uygulamaya ihtiyaç duyduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmenler lisans eğitimleri süresince özel eğitim merkezlerinde staj yapmadıklarını veya sınırlı düzeyde gözlem stajları yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun onların özel gereksinimli çocuklar ve eğitimlerine ilişkin bilgi ihtiyacını attırdığını belirtmişlerdir. Bilgi edinmeye ilişkin öğretmenlerin bir diğer çözüm önerisi ise şu şekilde olmuştur.

“Özel eğitimde ders alan (okuyan) birinin yanında staj yapmasını isterdim. Birbirimiz arasında etkileşim olmalı. Bu bir çözüm sağlayabilir.” (Ö7).

Bu ifade ile, farklı uzmanlık alanlarının aynı uygulama mekânında bir araya gelmesi gerektiğini vurgulamış ve bu durumun bilgi alışverişi sağlayacağını ve bilgi yetersizliği sorununa çözüm olabileceğini belirtmiştir. Öğretmenlerden bir kısmı bilgi konusundaki yetersizliğin giderilmesinde kendilerine uygulama sahalarının yaratılması gerektiği önerisini ileri sürmüşlerdir (Ö12, Ö9, Ö10). Bu durumu ise zaman zaman özel eğitim uygulama okullarında bir rehber gözetiminde ziyaretler yapılması gerektiği ve bu çocukları daha yakından görme ve farklı engel türlerinde olan çocukları gözlemlene ve bilgi alma şansına sahip olmaları gerektiği şeklinde açıklamışlardır.

Bu çözüm önerilerinin yanı sıra öğretmenlerden bir kısmı (Ö8, Ö14) lisans eğitimi sırasında öğretmen adaylarının özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde, özel alt sınıflarda staj yaparak uygulama sahalarının genişletilmesi gerektiği önerisini ileri sürmüşlerdir. Öğretmenler kaynaştırma alanında deneyim sahibi olmaları gerektiğini vurgulamışlardır.

Leatherman & Niemeyer (2005), öğretmen adayları ile çalışan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi uygulamalarına karşı tutumlarını öğrenmeyi amaçlamışlardır. Bu çalışmada nitel veri toplama aracı olan açık uçlu sorulardan oluşan görüşmeler, bu görüşmelerin devamında gözlemler ve gözlemci alan notları kullanılmıştır. Sonuçlar; öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarına karşı geliştirdikleri tutumların, geçmişte yaşamış oldukları

kaynaştırma uygulamalarının ve kaynaştırma uygulamalarında engelli çocuklar da dahil olmak üzere tüm çocukları sınıf etkinliklerine katmalarını etkilediği ortaya çıkmıştır. Başarılı bir kaynaştırma ortamının ortaya çıkması için öğretmenler kaynaştırma eğitimi uygulamalarında lisans dönemindeki uygulamaların (staj), yöneticilerin desteğinin ve kaynak yönünden desteklenmenin önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Kalyva, Gojkovic & Tsakiris (2007) tarafından 72 Sırlı öğretmen üzerinde yapılan araştırmada; öğretmenlerin özel eğitime ihtiyacı olan çocuklara ve kaynaştırma eğitimine karşı tutumları incelenmiştir. Araştırmada “Kaynaştırma Hakkında Düşüncelerim” anketi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında; öğretmenler kaynaştırmaya karşı çok az olumsuz düşüncelere sahiptirler. Ancak daha önce kaynaştırma eğitimi konusunda deneyimli olan öğretmenler daha pozitif yaklaşmaktadır. Bu araştırma bulgusunda da olduğu gibi kaynaştırma eğitiminde deneyim sahibi olmak öğretmenlerin kaynaştırma hakkında olumlu düşüncelerini etkilemektedir. Elde edilen diğer bir bulgu ise bakış açısının mesleki kıdeme göre değişmediğidir.

5.Tema: İnternet Desteği

Öğretmenlerin 3 tanesi (Ö4, Ö13, Ö11) kişisel yetersizlik içinde olduklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden bir kısmı bu konudaki sorunları ve bu soruna ilişkin çözüm önerilerini şu şekilde ifade etmiştir. Ö4: “*Kişisel yetersizlik ve bilgi ihtiyacım var*” bu sorunun çözümü için ne yaptığı veya bu sorunu çözmede ne önerebileceği sorulduğunda ise bilgi edinme aracı olarak interneti kullandığını ifade etmiştir. Öğretmenler interneti bilgi edinme aracı olarak kullanmalarının nedenini ise kolay ve hızlı erişim sağladığını söyleyerek ifade etmişlerdir. Ayrıca internetten kaynaştırma veya engel türlerine ilişkin makalelere ulaştıklarını, bu şekilde konuya ilişkin kısmen bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir.

İnternet günümüzde bilgi edinmede oldukça aktif kullanılan bir araçtır ve öğretmenlerin bu amaç için interneti kullanmaları oldukça olumlu bir gelişmedir. Bu yolla edindikleri teorik bilgileri uygulamaya aktarma şansı bulabilirler.

İkinci Kategori: Fiziksel Altyapı

Kaynaştırma eğitimi uygulamalarında öğretmenlerin karşılaştığı ve yaşadığı bir diğer önemli sorun ise fiziksel koşulların ve donanımın yetersizliği olarak ortaya çıkmıştır. Bu sorun ise kendi içinde materyal ihtiyacı, sınıf büyüklüğü, sınıf mevcudu ve destek eleman ihtiyacı başlıkları altında açıklanmıştır.

1.Tema: Materyal İhtiyacı ve Sınıf Büyüklüğü

Araştırma bulguları, katılımcı öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi uygulamalarında sınıfın fiziki yetersizliğini en önemli sorunlardan biri olarak dile getirdiklerini göstermektedir. Sınıfın büyüklüğünün yetersiz olması, çocuğun engeline bağlı araç gereç temininin olmaması, tehlike içeren araçların sınıfta olabilmesi (sert ve sivri oyuncak ve malzemeler), sınıf mevcudunun çok kalabalık olması gibi nedenler dile getirilmiştir. Bu konu ile ilgili öğretmen ifadeleri şu şekildedir:

“Fiziki koşullar çocuğa göre ayarlanmalı, sınıf geniş olmalı, plastik nesnelere olmalı, materyallerin bol olması lazım” (Ö10) şeklinde bir çözüm sunmuştur.

“Okulumuzun bazı yetersizlikleri var. Ortam olsun, oyun alanının darlığı örneğin, materyallerin ilgi çekici olmaması ve yetersiz olması.”(Ö12).

“Çocuğun engeline göre sınıfın fiziki koşulları ve materyalleri gözden geçirilmeli ve ihtiyaç listesi hazırlanmalıdır. Ayrıca bireysel eğitim için öğretmene yardımcı eleman sağlanmalıdır” (Ö1).

“Okulun fiziki şartları açısından sıkıntı yaşıyoruz. Materyallerimiz eksik, ihtiyaçlarımızı karşılayamıyoruz.” (Ö9).

Katılımcılar, okul tarafından ihtiyaçları karşılanmadığı için bu ihtiyaçları ailelerden temin etme yoluna gittiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler materyal yetersizliği ve sınıflarının yeterince büyük olmaması sorunlarının çözümünde aşağıdaki yolları kullandıklarını ifade etmişlerdir.

“Fiziki çevreden kaynaklanan sorunun çözümü için bahçeyi kullanıyorum. Günlük planı esnetiyorum. Materyal ihtiyacımı aileden veya okuldan temin etmeye çalışıyorum”(Ö1).

“Okulun materyal problemi var, çok kısıtlı. Bu konuda aileden yardım almaya çalışıyorum. Sınıfta sadece karton ve şekilleri kullanıyoruz. Aslında bu konuda okul yönetimi bizler için gerekli materyali sağlamalı.” (Ö7). Sorunun çözümü için bireysel bir çaba içinde olduklarını ve aileye bu konuda ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir.

2.Tema: Sınıf Mevcudu ve Destek Eleman İhtiyacı

Öğretmenler tarafından belirtilen diğer bir sorun ise yardımcı öğretmenin olmamasıdır. Sınıf öğretmenin tek başına yetersiz kalması ve tüm ihtiyaçlara yetişememesi sınıf düzeni açısından sorun olarak dile getirilmiştir. Öğretmenler konuya ilişkin yaşamış oldukları sorun ve çözümleri şu şekilde açıklamışlardır:

“Kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu sınıflarda sınıfta iki öğretmen olmalı çünkü tek öğretmen ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalmakta...”(Ö1).

“38 kişilik bir sınıfta kaynaştırma öğrencisi ile ilgilenmek çok zor. Yardımcı eleman olmalı çünkü günlük planı uygularken ona (kaynaştırma öğrencisi) zaman ayıramıyorum” (Ö8).

“Sınıfın çok kalabalık olmasından dolayı sorun yaşıyorum. 30 çocuk bir yana Ahmet (kaynaştırma öğrencisi) bir yana... Bu konuda sınıf mevcudu azaltılmalı” (Ö4) şeklinde sorunu açıklamışlardır. Bu sıkıntının giderilmesinde öğretmenlerin tümü öncelikle sınıf mevcudunun azaltılması gerektiği, ikinci olarak da destek

elemanın (yardımcı öğretmen) sınıfta öğretmene yardımcı konumda bulundurulması gerektiğini belirtmişlerdir.

Yurtdışında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına karşı öğretmen tutumlarının belirlenmesine ilişkin yapılan araştırmalar, sorun ve ihtiyaçlar bazında Türkiye’de yapılan araştırmalara benzerlik göstermektedir. Maechant (1995), okul öncesi eğitimde öğretmen görüşleri üzerine bir araştırma yapmıştır. Araştırma bulguları öğretmenlerin çocukların eğitimi ile ilgili faktörlerin yanı sıra sosyo-politik faktörlerin kaynaştırma konusundaki görüşlerini etkilediğini göstermiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulguları doğrultusunda okul öncesi eğitim öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi uygulamalarında yaşamış oldukları sorunlar ve bu sorunlar karşısında ürettikleri çözümler ve önerileri özetlenmiştir.

Okul öncesi eğitimde kaynaştırma eğitimi ile ilgili olarak gerek alan yazında gerekse yapılan araştırmalarda karşılaşılan sorunlar hakkında 15 okul öncesi öğretmenin katılımıyla yürütülen bu çalışmada öğretmenlerin sorunlara ilişkin çözüm ve önerileriyle önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlar şunlardır:

Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin temelde iki ana problem ile karşılaştıkları ortaya çıkmıştır. Bu problemler bilgi ihtiyacı ve fiziksel altyapı yetersizliğidir. Öğretmenlerin bilgi ihtiyacının gerek kişisel yetersizlikler, gerek lisans eğitimleri sırasında yeterince özel eğitim dersi ve uygulaması almamış olmalarından kaynaklandığı görülmüştür. Ayrıca öğretmenler, uzman kişilerden kaynaştırma eğitimi alan öğrenci hakkında yeterli bilgi alamadıklarını belirtmişlerdir. Kaynaştırma eğitiminin uygulama boyutunda ise öğretmenler kaynaştırma öğrencileri için BEP hazırlamadıklarını çünkü bunu nasıl yapmaları gerektiğini bilmediklerini ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin karşılaştıkları bir diğer sorun ise fiziksel alt yapı yetersizliği olarak ortaya çıkmıştır. Materyal yetersizliği ve sınıfın büyüklüğü bu sorunların başında gelmektedir. Ayrıca araştırma bulguları kaynaştırma uygulamalarında sınıf mevcudunun fazla olmasının önemli bir sorun olduğunu göstermektedir.

Tüm bu sorunlar karşısında öğretmenlerin uyguladıkları çözüm yolları ise şunlardır:

Yapılan araştırmada bulgular, öğretmenlerin kaynaştırma öğrencileri hakkında kapsamlı bilgi almak (engelin türü, nedeni, davranış değiştirme tekniklerini uygulama ve problem davranışlar ile başa çıkma) amacı ile aileye ulaşmaya çalıştıklarını göstermiştir. Ailelerden çocuk hakkında edinilen bu bilginin, öğretmenin çocuk ile olan iletişimini ve etkileşimini güçlendirdiğini ve günlük plan uygulamalarında yardımcı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca araştırma

bulguları, öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisinin özür durumu hakkında özel eğitim merkezinden bilgi alamadıkları için bilgi ihtiyacının giderilmesinde hızlı ve kolay erişim sağlayan internet desteğini kullandıklarını ortaya çıkarmıştır.

Kaynaştırma uygulaması boyutunda karşılaşılan BEP hazırlama sorununun çözümünde ise günlük planı esnettiklerini dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin, sınıf içi etkinliklerde gerek süre gerekse öğrenciye sağlanan fiziksel yardımın düzeyi açısından değişiklikler yapma ihtiyacı içinde olduğu ortaya çıkmıştır.

Fiziksel alt yapı ve materyal desteği konusunda yaşanan sıkıntılarda, öğretmenler materyal eksiklerinin çözümü için bireysel çaba gösterdiklerini belirtmiş, bu konuda ailelerden de destek aldıklarını söylemişlerdir. Sınıfın mekânsal anlamda yetersiz olduğu durumlarda ise öğretmenlerin bahçeyi kullandıkları araştırma bulguları arasındadır.

Yaşanılan sorunlara karşı üretilen çözüm önerilerinin bazen yetersiz kaldığını belirten öğretmenler bu anlamda sorunların çözümüne yönelik şu önerileri vermişlerdir:

Öğretmenler, bilgi ihtiyacını karşılamada hizmet içi eğitimler, seminerler ve uzman desteği alınması gerektiği yönünde açıklamalarda bulunmuşlardır. Ayrıca bilgi eksiliğinin giderilmesinde kaynaştırma sınıflarında sadece okul öncesi öğretmenliği anabilim dalı öğrencilerinin değil aynı zamanda özel eğitim bölümü öğrencilerinin de staj için yönlendirilmeleri gerektiğini vurgulamışlardır. Bu yöntemle uzmanlık alanları arasında bilgi transferinin gerçekleşebileceği öğretmenler tarafından önerilen çözümler arasındadır.

Öğretmenler bilgi ihtiyacının karşılanması konusunda kaynaştırma öğrencilerinin özel eğitim merkezlerinde bireysel eğitim aldıkları öğretmenleri ile iletişime geçmeleri gerektiğini söylemiş ve bu konuda onlardan destek beklediklerini vurgulamışlardır. Öğretmenler uygulama sahalarının genişletilmesi ve zaman zaman bir rehber eşliğinde engelli çocukları gözlemek için özel eğitim merkezlerine ve özel alt sınıflara gitmeleri yönünde önerilerde bulunmuşlardır. BEP uygulama sorununun çözümü için öncelikle özel eğitim öğretmeniyle irtibata geçilmesi gerektiğini, yüz yüze etkileşimsel bir iletişim kurulması gerektiğini ifade etmiş ve ikincil çözüm olarak da interneti kullandıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenler fiziksel alt yapı ve materyal yetersizliği sorunlarının çözümü için okul yönetiminin etkin rol oynaması gerektiğini belirtmişlerdir. Sınıf büyüklüklerinin yetersiz olması durumunda sınıf mevcutlarının azaltılması gerektiği yönünde öneride bulunmuşlardır.

Araştırmalar çoğunlukla öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine karşı olumlu tutum sergilediklerini fakat yaşanan sorunlardan dolayı kaynaştırma eğitiminde yeterince başarılı olmadıklarını düşündüklerini göstermektedir. Sonuç olarak

bakıldığında, öğretmenlerin bilgi ihtiyacının özel eğitim alanında uzman personeller tarafından giderilmesi kaynaştırma eğitiminde en büyük ihtiyaçtır. Lisans eğitiminde tüm öğretmenlik alanlarında kaynaştırma eğitimi konusunda teorik ve uygulamalı derslerin verilmesi, kaynaştırma eğitimi veren öğretmenlerin düzenli olarak uzman personel tarafından desteklenmesi gerekmektedir. Fiziksel donanım ve alt yapının hazırlanması, kaynaştırma sınıflarında yardımcı öğretmenlerin bulundurulması, sınıf mevcutlarının düşürülmesi Milli Eğitim Bakanlığı'nın sorumluluğunda çözümlenmelidir.

KAYNAKLAR

- Altun, T. ve Gülben, A. (2009). Okul öncesinde özel gereksinim duyan çocukların eğitimindeki uygulamalar ve karşılaşılan sorunların öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*. (28), 253 -272.
- Ataman, A. (2003). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*. Ankara: Gündüz Yayıncılık.
- Balaban, M., Yılmaz, Ö. ve Yıldızbaş, F. (2009). Okul öncesi eğitimde kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. I. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi, Çanakkale, www.oc.eab.org.tr/egtconf/pdfkitap/pdf/568.pdf adresinden 2010 tarihinde indirilmiştir.
- Battal, İ., 2007, 'Sınıf öğretmenlerinin ve branş öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterliliklerinin değerlendirilmesi (Uşak ili örneği)', Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi.
- Baykoç Dönmez, N., Aslan, N., ve Avcı, N. (1997). İlk ve Ortaöğretim Kurumu Öğretmenlerinin Engellilere ve Kaynaştırmaya İlişkin Bilgi ve Görüşleri. *I. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Cavkaytar, A. ve Diken, İ. H. (2005). *Özel eğitime giriş*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çulhaoğlu İmrak, H., 2009, 'Okul öncesi dönemde kaynaştırma eğitimine ilişkin öğretmen ve ebeveyn tutumları ile kaynaştırma eğitimi uygulanan sınıflarda akran ilişkilerinin incelenmesi', Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi.
- Eripek, S. (2004). Türkiye'de zihin engelli çocukların kaynaştırılmalarına ilişkin olarak yapılan araştırmaların gözden geçirilmesi. *Özel Eğitim Dergisi*. 5 (2), 25-32.
- Ersoy, Ö. ve Avcı, N. (2001). *Özel gereksinimi olan çocuklar ve eğitimleri*. İstanbul: Ya-Pa Yayıncılık.
- Gök, G., 2009, 'Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri ve önerileri', Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi.
- Haider, S.I. (2008). Pakistani teachers' attitudes towards inclusion of students with special educational needs. *Pakistan Journal of Medical Science*. 24 (4), 632-636.
- Kalyva, E., Gojkovic, D. & Tsakiris, V. (2007). Serbian teachers' attitudes towards inclusion. *International Journal of Special Education*. 22 (3), 30-35.
- Kaya, İ., 2005, 'Anasınıfı öğretmenlerinin kaynaştırma (entegrasyon) eğitimi uygulamalarında yeterlilik düzeylerinin değerlendirilmesi', Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi.

- Kırcaali-İftar, G. (1998). *Özel gereksinimli bireyler ve özel eğitim*. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Leatherman, J.M. & Niemyer, J.A. (2005). Teachers' attitudes toward inclusion: factors influencing classroom practice. *Journal of Early Childhood Teacher Education*. 26 (1), 23-36.
- Leatherman, J.M. (2007). I just see all children: Teacher's perceptions about inclusion. *The Qualitative Report*. 12 (4), 594-611.
- Maechant, C. (1995). Teachers' views of integrated preschools. *Journal of Early Intervention*. 19 (1), 61-73.
- Nonis, K.P. (2006). Integrating children with special needs: singapore preschool teachers share their feelings: a preliminary investigation. ERIC: EJ807847. *Journal of the International Association of Special Education*. 7 (1), 4-10.
- Özbaba, N., 2000, 'Okul öncesi eğitimcilerinin ve ailelerin özel eğitime muhtaç çocuklar ile normal çocukların entegrasyonuna (kaynaştırılmasına) karşı tutumları', Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi.
- Sargin, N. ve Sünbül, A. M. (2002). Okul öncesi dönemde kaynaştırma eğitimine ilişkin öğretmen tutumlarının (çeşitli değişkenler açısından) incelenmesi. *XI. Eğitim Bilimleri Kongresi*. (sf. 1-16). KKTC: Yakın Doğu Üniversitesi.
- Sart, H., Ala, H., Yazlık, Ö., Yılmaz, F., ve Bozkurt, H. (2004). Türkiye kaynaştırma eğitiminde nerede? Eğitimciye Öneriler. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*. (sf. 216-217). Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Varlır, G., 2004, 'Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri', Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi.
- Yavuz, C., 2005, 'Okul öncesi eğitimde kaynaştırma eğitimi uygulamalarının değerlendirilmesi', Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi.

SUMMARY

The purpose of this research is to determine the approach and opinions of preschool teachers on inclusive education in preschool period, in Turkey, and thus determining problems in inclusive education and receiving opinions of teachers on ways of solution of these problems and their suggestions.

The sampling of the study constitutes of preschool teachers who work in nursery classes of primary schools and kindergartens, in central provinces of City of Adana, and in whose classes inclusive education is practiced. The professional experience of teachers range from 1 to 10 years (of the teachers; T10, T7 have one year; T6, T11, T14 have two years; T2, T3 have three years; T1, T12, T15 have four years; T5, T8, T13 have 6 years; T4 has seven years; T9 has nine years of professional experience). In this scope with, 15 preschool teachers were worked on using purposive sampling method.

An approach depending on semi-structured interview, one of qualitative research methods, was used in order to determine the solution suggestions produced by the 15 teachers who have inclusive students in their classes for the emerging problems mentioned in the literature.

Data has been collected by the researchers, using semi-structured interview forms produced by them. There were four questions in the semi-structured interview form. The questions include five sub dimensions that are based on teacher, child, family, personnel and physical conditions.

Data achieved after interviews conducted with preschool teachers (solutions and suggestions of the teachers) was typed in computer platform and content analysis was performed. In order to achieve validity and reliability of the research the interviews have been conducted by two researchers.

As a result of individually conducted interviews with 15 teachers; two categories and seven sub-themes have come out that include solution ways and suggestions used by teachers for problems faced in preschool period inclusive education. First category has the title; need of knowledge. There are five sub-themes under this theme and these are; communication with family, communication with special education instructor, in-service training and specialist support, practice and internet support. Second category is physical condition. This category contains sub-themes of; material necessity and classroom size, population of class and supporting personnel necessity.

In this section, the results achieved in the research are as follows:

It appears that teachers face two basic problems in inclusive education practices, these problems are need of information and physical infrastructure deficiency. It was observed that teachers' need of knowledge was resulted from personal

inadequacies as well as not having received enough special education lessons and doing practices during their undergraduate studies. Additionally, teachers have stated that they could not get enough information from specialists about the students who had received inclusive education. As for practice phase of inclusive education, teachers have said that they are not preparing IEP (Individualized Education Program) for inclusive students because they do not know how they need to do it.

Another problem faced by teachers has come out as physical infrastructure deficiency. Material deficiency and classrooms'' not being large enough are the leading problems faced by teachers. Additionally, research findings have revealed that high classroom population is an important problem that teachers are facing in inclusive practices.

The solutions of teachers have produced for all these problems are stated as follows:

In the research, findings have shown that teachers have made contact with families in order to get detailed information about inclusive students (type and cause of disability, practicing behaviour changing techniques and coping with problematic behaviours). Research findings have revealed that teachers who are unable to get information from special education instructors about the disability condition of inclusive students use internet support that provides quick and easy access.

Teachers have stated that in the solution of IEP preparing problem faced during inclusive practice phase they are making the daily plan flexible. It was revealed that teachers are in need of making changes both in length of classroom activities and physical aid provided for the student.

In problems faced in subjects of physical infrastructure and material support, teachers have stated that they are spending individual efforts in overcoming material deficiencies and that they are getting family support on this subject. The findings have shown that teachers use the garden in cases where the classroom can not provide enough space.

Teachers have said that sometimes the solution suggestions are not enough for the problems that are faced and have made the following suggestions for solving these problems:

Teachers have made statements saying that, in-service trainings, seminars and specialist support are required for meeting need of knowledge. Also, teachers emphasized that for overcoming lack of knowledge, as well as students of preschool education teaching department, students of special education department must participate as trainees in lessons of education institutions who have inclusive students in their classes. It is a part of teachers' suggestion of

solution that by this method, knowledge transfer will be possible between fields of proficiency.

Teachers have said that, for the issue of need of knowledge, they need to make contact with instructors who work at special education centers where inclusive students receive individual training and that they are expecting support from those instructors. Teachers have suggested that field of practice should be expanded and opportunities should be created from time to time in order to see and observe disabled children in special education centers and special sub classes in accompany of a consultant.

For the solution of IEP problem, teachers have suggested, first to make contact with special education instructor and build a face to face interactive communication. Also, teachers have stated that they use internet. Teachers have related that the school administration must play an active role in solution of physical infrastructure and material support problems. They have proposed splitting of classes in order to reduce the class population.